

Πενήντα χρόνια από το Σύνταγμα του 1975

Η συνταγματική υπόσχεση της Μεταπολίτευσης
και η ποιότητα της Δημοκρατίας και του Κράτους Δικαίου

10-11 Ιουνίου 2025
Ζάππειο Μέγαρο

Υπό την αιγίδα

ΚΥΚΛΟΣ ΙΔΕΩΝ

σε συνεργασία

διαΝΕΟσις

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΑΝΑΛΥΣΗΣ

[9:00] **Άφιξη συνέδρων – καφές υποδοχής**

[9:30] **Έναρξη συνεδρίου**

Υποδοχή από τον
Ευάγγελο Βενιζέλο

[9:30] **Εισαγωγική ενότητα:
Η συνταγματική μετάβαση
στη Νότια Ευρώπη**

Προεδρεύουν:

Παναγιώτης Πικραμμένος, Πρόεδρος του ΣΤΕ ε.τ.,
πρώην υπηρεσιακός Πρωθυπουργός

Ιωάννης Σαρμάς, Πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου ε.τ.,
πρώην υπηρεσιακός Πρωθυπουργός

Εισηγούνται:

Ana Maria Guerra Martins, Judge, European Court of Human Rights,
former Judge at the Portuguese Constitutional Court, Full Professor
at the Law School of the University of Lisbon

Maria Isabel González Pascual, Professor of Constitutional Law,
Pompeu Fabra University (Barcelona). Member of the Cabinet
of the Ministry on Regional Policies and Democratic Memory,
Spanish Government

Catarina Santos Botelho, Professor of Law, Universidade Católica
Portuguesa

Antoni Abat Ninet, Distinguished Researcher, European Studies
Institute, Universitat Autònoma de Barcelona, Catalonia, Spain

[11.00-12.45] **Η συνταγματική στιγμή της
Μεταπολίτευσης: Τα καταγωγικά βάρη
και οι βασικοί σκοποί του Συντάγματος
του 1975**

Προεδρεύουν:

Μιχάλης Σταθόπουλος, Ακαδημαϊκός, Ομότιμος Καθηγητής Αστικού
Δικαίου, ΕΚΠΑ, πρώην υπουργός Δικαιοσύνης

Κωνσταντίνος Τσουκαλάς, Ακαδημαϊκός, Ομότιμος Καθηγητής, ΕΚΠΑ

Εισηγούνται:

Νίκος Αλιβιζάτος, Ομότιμος Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, ΕΚΠΑ
Αντώνης Κουρουτάκης, Αν. Καθηγητής Νομικής Σχολής, IE University,
Madrid

Κώστας Μποτόπουλος, Συνταγματολόγος, πρ. Ευρωβουλευτής

Νίκος Παπασπύρου, Αν. Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου, ΕΚΠΑ

Νίκος Παπαχρήστος, ΔΝ, Δικηγόρος

Ευάνθης Χατζηβασιλείου, Καθηγητής Ιστορίας, ΕΚΠΑ, Γενικός
Γραμματέας του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων

[13.00-14.45] Οι αναθεωρητικές τομές της μεταπολιτευτικής περιόδου: 1986, 2001, 2008, 2019 και η μετεξέλιξη του Συντάγματος του 1975

Προεδρεύουν:

Προκόπιος Παυλόπουλος, πρώην Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Ακαδημαϊκός, Επίτιμος Καθηγητής Νομικής Σχολής, ΕΚΠΑ

Φίλιππος Σπυρόπουλος, Ομότιμος Καθηγητής Νομικής Σχολής, ΕΚΠΑ

Εισηγούνται:

Απόστολος Βλαχογιάννης, ΔΝ

Παναγιώτης Δουδωνής, ΔΝ, Πανεπιστήμιο Οξφόρδης, Βουλευτής Επικρατείας

Παναγιώτης Μαντζούφας, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, ΑΠΘ

Κυριάκος Παπανικολάου, Λέκτορας Νομικής Σχολής, ΔΠΘ

Αλκμήνη Φωτιάδου, ΔΝ, Δικηγόρος

Βασιλική Χρήστου, Επίκουρη Καθηγήτρια Νομικής Σχολής, ΕΚΠΑ

[15.00 – 16.45] Από το μονοπώλιο της υπεροχής του εθνικού συντάγματος στον πολυεπίπεδο συνταγματισμό και το «επαυξημένο Σύνταγμα»

Προεδρεύουν:

Βασίλης Σκουρής, Ομότιμος Καθηγητής Νομικής Σχολής ΑΠΘ, πρώην Πρόεδρος του ΔΕΕ

Τζούλια Ηλιοπούλου- Στράγγα, Ομότιμη Καθηγήτρια Συνταγματικού Δικαίου, ΕΚΠΑ

Εισηγούνται:

Κωνσταντίνα Γεωργάκη, Επίκ. Καθηγήτρια, Νομική Σχολή, ΑΠΘ

Αντώνης Μεταξάς, Καθηγητής Ευρωπαϊκού Δικαίου, ΕΚΠΑ

Λίνα Παπαδοπούλου, Καθηγήτρια Συνταγματικού Δικαίου, ΑΠΘ

Ευγενία Πρεβεδούρου, Καθηγήτρια, Νομική Σχολή, ΑΠΘ

Νίκος Σημαντήρας, Επίκ. Καθηγητής, Νομική Σχολή, ΕΚΠΑ

Χάρης Τσιλιώτης, Αν. Καθηγητής Συνταγματικού και Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

[17.00-18.45] Η καμπύλη της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας στην Ελλάδα 1974-2025: Η σχέση συντάγματος και πολιτικής πραγματικότητας

Προεδρεύουν:

Κώστας Μαυριάς, Ομότιμος Καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ, Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής των Ελλήνων

Γιάννης Δρόσος, Ομότιμος Καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ

Εισηγούνται:

Χαράλαμπος Ανθόπουλος, Καθηγητής Δικαίου και Διοίκησης, ΕΑΠ
Θεοδώρα Αντωνίου, Ομότιμη Καθηγήτρια Νομικής Σχολής, ΕΚΠΑ
Σπύρος Βλαχόπουλος, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, ΕΚΠΑ
Ιφιγένεια Καμτσίδου, Καθηγήτρια Συνταγματικού Δικαίου, ΑΠΘ
Απόστολος Παπατόλιας, Διδάκτωρ Δημοσίου Δικαίου
(Πανεπιστήμιο Paris X), πρώην Σύμβουλος ΑΣΕΠ, πρώην Νομάρχης
Πηνελόπη Φουντεδάκη, Καθηγήτρια Συνταγματικού Δικαίου,
Πάντειο Πανεπιστήμιο

[19.00- 20.45] Το ελληνικό Σύνταγμα στα συμφραζόμενα του ευρωπαϊκού συνταγματισμού

Προεδρεύουν:

Πέτρος Παραράς, Ομότιμος Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου,
ΔΠΘ, Αντιπρόεδρος ΣΤΕ ε.τ

Θεόδωρος Φορτσάκης, Ομότιμος Καθηγητής, πρ. Πρύτανης ΕΚΠΑ,
Αντ. Μέλος της Ακαδημίας της Γαλλίας (Institut de France)

Εισηγούνται:

Αχιλλεύς Κ. Αιμιλιανίδης, Κοσμήτορας της Νομικής Σχολής,
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Πρόεδρος Κυπριακής Ακαδημίας Επιστημών,
Γραμμάτων και Τεχνών

Πάυλος Ελευθεριάδης, Καθηγητής Νομικής, Πανεπιστήμιο της Νέας
Υόρκης & Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης

Νέδα Κανελλοπούλου, Καθηγήτρια Συνταγματικού Δικαίου, Πάντειο
Πανεπιστήμιο

Αθανάσιος Ράντος, Γενικός Εισαγγελέας του Ευρωπαϊκού
Δικαστηρίου, Πρόεδρος του ΣΤΕ ε.τ.

Κώστας Στρατηλάτης, Αν. Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου,
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

[2η ΜΕΡΑ] **Τετάρτη 11 Ιουνίου 2025**

[10.00-11.45] Η καμπύλη του κράτους δικαίου στην Ελλάδα 1974-2025: Η σχέση Συντάγματος και νομολογίας

Προεδρεύουν:

Μιχάλης Πικραμένος, Πρόεδρος του ΣΤΕ, Καθηγητής Νομικής
Σχολής, ΑΠΘ

Ιωάννης Συμεωνίδης, Γενικός Επίτροπος Επικρατείας των ΤΔΔ,
Καθηγητής Νομικής Σχολής, ΑΠΘ

Εισηγούνται:

Κωνσταντίνος Γώγος, Καθηγητής Νομικής Σχολής, ΑΠΘ

Κατερίνα Ηλιάδου, Αν. Καθηγήτρια Νομικής Σχολής, ΕΚΠΑ

Γιώργος Καραβοκύρης, Αν. Καθηγητής Νομικής Σχολής, ΑΠΘ

Αντώνης Καραμπατζός, Καθηγητής Νομικής Σχολής, ΕΚΠΑ

Χρίστος Μυλωνόπουλος, Ομότιμος Καθηγητής Νομικής Σχολής, ΕΚΠΑ, Πρόεδρος Ινστιτούτου Ευρωπαϊκού και Διεθνούς Ποινικού Δικαίου

Χρήστος Ντουχάνης, Αντιπρόεδρος του ΣΤΕ

[12.00-13.45] Οι μεγάλες συνταγματικές κρίσεις της περιόδου 1975-2025 και η επίδρασή τους στην ερμηνεία και την «αποκάλυψη» του κανονιστικού περιεχομένου του Συντάγματος

Προεδρεύουν:

Αντώνης Μανιτάκης, Ομότιμος Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, ΑΠΘ, πρώην Υπουργός

Κώστας Μενουδάκος, Πρόεδρος του ΣΤΕ ε.τ., Πρόεδρος της ΑΠΔΠΧ

Εισηγούνται:

Γιώργος Δελλής, Καθηγητής Νομικής Σχολής, ΕΚΠΑ

Ιωάννης Κονιδάρης, Ομότιμος Καθηγητής Εκκλησιαστικού Δικαίου Νομικής Σχολής, ΕΚΠΑ

Ξενοφών Κοντιάδης, Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου και Κοινωνικής Διοίκησης, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Πρόεδρος του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Αικατερίνη Παπανικολάου, ΔΝ (Panthéon-Assas, Paris II), Δικηγόρος

Κατερίνα Σαββαΐδου, Αν. Καθηγήτρια Δημοσίου Δικαίου, ΑΠΘ

Κώστας Χρυσόγονος, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, ΑΠΘ

[14.00-15.45] Το εθνικό Σύνταγμα και οι μεγάλες διεθνείς και εγχώριες προκλήσεις

Προεδρεύουν:

Λίνος - Αλέξανδρος Σισιλιάνος, Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου και τέως Κοσμήτορας της Νομικής Σχολής, ΕΚΠΑ, Πρόεδρος του Ιδρύματος Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, π. Πρόεδρος του ΕΔΔΑ

Κώστας Ρέμελης, Ομότιμος Καθηγητής Διοικητικού Δικαίου, ΔΠΘ, πρώην Πρύτανης του ΔΠΘ

Εισηγούνται:

Χριστίνα Ακριβοπούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια, ΕΑΠ

Δημήτρης Βερβεσός, Πρόεδρος της Ολομέλειας των Δικηγορικών Συλλόγων, Πρόεδρος του ΔΣΑ

Ήβη Μαυρομούστακου, Ομότιμη Καθηγήτρια Συνταγματικών Θεσμών και Σύγχρονων Μορφών Διοίκησης, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Σύμβουλος ΑΣΕΠ

Λίλιαν Μήτρου, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Φερενίκη Παναγοπούλου, Αν. Καθηγήτρια Συνταγματικού Δικαίου, Δικαίου Προστασίας Δεδομένων και Βιοηθικής, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Βασίλης Γ. Τζέμος, Αν. Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου και Οικονομικών Θεσμών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Δημοσιολόγων (ΕΕΔ)

[16.00-17.30] **Υπάρχει ανάγκη
αναθεώρησης του Συντάγματος
1975/1986/2008/2019;**

Προεδρεύουν:

Σπύρος Φλογαΐτης, Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής,
ΕΚΠΑ, Διευθυντής του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Δημοσίου Δικαίου
(EPLO)

Δρ. Φαίη Μακαντάση, Διευθύντρια ερευνών διαΝΕΟοσις

Εισηγούνται:

Κατερίνα Σακελλαροπούλου, τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας,
Πρόεδρος του ΣΤΕ ε.τ.

Ευάγγελος Βενιζέλος, Ομότιμος Καθηγητής Συνταγματικού
Δικαίου, ΑΠΘ, πρώην Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης και Υπουργός
Εξωτερικών

Γιώργος Γεραπετρίτης, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, ΕΚΠΑ,
Υπουργός Εξωτερικών

Γιώργος Κατρούγκαλος, Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου, ΔΠΘ,
Αν. Εμπειρογνώμονας Η.Ε., πρώην Υπουργός Εξωτερικών

[17.30 – 17.45] **Παρέμβαση**

Sergio Verdugo, Professor of Law, IE University, Spain, Co-President
of the ICON•S, Editor of the ICON

[17.45 – 18.00] **Συμπεράσματα εργασιών του
Συνεδρίου**

Αντώνης Παντελής, Ομότιμος Καθηγητής στη Νομική Σχολή, ΕΚΠΑ

[18.00-19.00] **Γενική συζήτηση**

[19.30-21.00] Τελετή λήξης

Πέρας προσέλευσης 19.15

Περιστύλιο, Ζάππειο Μέγαρο

Συντονίζει ο δημοσιογράφος **Παύλος Τσίμας**

Χαιρετισμοί/ Ομιλίες:

Συμεών Τσομώκος, *Delphi Economic Forum*

Διονύσης Νικολάου, Γενικός Διευθυντής της διαΝΕΟσις

Ευάγγελος Βενιζέλος

Ο Πρόεδρος της Βουλής

κύριος **Νικήτας Κακλαμάνης**

Κήρυξη της λήξης του Συνεδρίου

από την Α.Ε. τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας

κύριο **Κωνσταντίνο Αν. Τασούλα**

Ακολουθεί μια μουσική στιγμή από το συγκρότημα

Metallon – Σύνολο Χάλκινων Πνευστών & Κρουστών

της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών

με την ευγενική χορηγία της ΚΟΑ

Συμμετέχουν:

Βάσια Ζαχαροπούλου & Σπύρος Κλείσσας, τραγούδι

Νίκος Χαλιάσας, μουσική διεύθυνση

Γιάννης Καραμέτσος, τρομπέτα

Παναγιώτης Μπαλαμός, τρομπέτα

Θεοφάνης Βερνίκος, τρομπέτα

Λούκας Κέρμαν, τρομπέτ

Κωνσταντίνος Σίσκος, κόρνο

Χρήστος Σαλβάνος, κόρνο

Κώστας Αυγερινός, τρομπόνι

Αχιλλέας Λιαρμακόπουλος, τρομπόνι

Ευάγγελος Καραμπάς, τρομπόνι

Ανδρέας Ρολάνδος Θεοδώρου, τρομπόνι

Γιώργος Ραράκος, τούμπα

Σπύρος Λάμπουρας, κρουστά

Δημήτρης Δεσύλλας, κρουστά

www.ekyklos.gr

Με την υποστήριξη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

evenly
ENABLING INCLUSION

με την ευγενική χορηγία της ΚΟΑ

ΚΡΑΤΙΚΗ
ΑΡΧΗΣΤΡΑ
ΑΘΗΝΩΝ

Χορηγός επικοινωνίας

ΑΘΗΝΑΪΚΟ - ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

NOMIKI BIBLIOTHIKI
Law in focus, news in depth

OPUS
BEYOND COMMUNICATION

Ο καφές με την ευγενική προσφορά:

